

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
АГРОПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ
ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТА НОВОГО
ТЕХНОЛОГІЧНОГО УКЛАДУ
АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

Монографія

За загальною редакцією доктора економічних наук,
професора *Шуст О.А.*

Біла Церква
БНАУ
2024

УДК 339.137.2:338.48

Ф.79

Рекомендовано до друку
Вченою радою Білоцерківського
національного аграрного університету
(Протокол № 4 від 26 квітня 2024 р.)

Автори: д-р екон. наук, проф. Юхименко П. І. (розд.1; 4; 7; 8.1), д-р екон. наук, проф. Шуст О. А. (розд. 1.4; 3; 10; 12,3), д-р с-г. наук, проф. Димань Т. М. (розд. 5), д-р екон. наук, проф. Сокольська Т. В. (розд. 2; 20), д-р екон. наук, проф. Гринчук Ю. С. (розд. 4), д-р екон. наук, проф. Сатир Л. М. (розд. 17), д-р фіз.-мат. наук, проф. Непочатенко В. А. (розд 3.2; 10;2; 19.2;), канд. екон. наук, доц. Батажок С. Г. (розд. 12; 13), канд. екон. наук, доц. Герасименко І. О. (розд. 12;13), канд. екон. наук, доц. Заболотний В. С. (розд. 19), канд. екон. наук, доц. Задорожна Р. П. (розд 17; 18), канд. екон. наук, доц. Однорог М. А. (розд. 6; 7.1; 10.2), канд. екон. наук, доц. Рибак Н. О. (розд. 15), канд. екон. наук, доц. Понедільчук Т. В. (розд. 9), канд. с/г наук, доц. Бількевич В. В. (розд. 10), канд. екон. наук, доц. Панасюк В. І. (розд. 14), канд. екон. наук, доц. Поліщук С. П. (розд. 20), канд. екон. наук, доц. Томілова-Яремчук Н. О. (розд. 11), канд. пед наук, доц. Ткаченко О. В. (розд. 8), канд. наук із соціальних комунікацій Якимюк Ю. П. (розд. 15), д-р філософ. в галузі економ., асистент Василенко О. І. (розд. 16), ст. викладач Приходько Т. В. (розд. 3; 6)

Рецензенти:

Шахно А. Ю. д-р екон. наук, професор
(Кіровоградський національний університет).

Свиноус І. В. д-р екон. наук, професор
(Білоцерківський національний аграрний університет).

Паска І. М. д-р екон. наук, професор
(Білоцерківський національний аграрний університет).

Діденко С. В., к. екон. наук,
директор бізнес – підрозділу «Ячні продукти» ГК «Овостар Юніон».

ISBN 978-966-2122-56-5

Ф.79. Формування конкурентоспроможності агропідприємства в умовах екологізації та нового технологічного укладу аграрного виробництва / П.І. Юхименко, О.А. Шуст, Т.М. Димань та ін. За заг. ред. д-ра екон. наук, професора Шуст О. А. – Біла Церква: БНАУ, 2024. – 552 с.

Монографія присвячена розробці теоретичних і методичних засад інституціонально-інноваційних аспектів конкурентоспроможності аграрного підприємств в умовах екологізації та нового технологічного укладу, що має теоретичне та прикладне значення. Становить науковий та практичний інтерес для вчених-економістів, керівників і спеціалістів підприємств аграрного сектору економіки, а також для аспірантів та студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

УДК 339.137.2:338.48

ISBN 978-966-2122-56-5

© Юхименко П.І., Шуст О.А.,
Димань Т.М. та ін., 2024
© БНАУ, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ КОНКУРЕНЦІЇ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	8
1.1. Теоретичні домінанти складових конкурентоспроможності.....	8
1.2. Економічний зміст та властивості конкурентоспроможності аграрного підприємства.....	16
1.3. Складові конкурентних переваг агропідприємства.....	24
1.4. Економічне управління аграрним підприємством в умовах нового бізнес-середовище.....	31
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	39
2.1. Конкурентоспроможність сільського господарства.....	39
2.2. Механізми державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки.....	46
2.3. Програми «Доступний факторинг».....	51
РОЗДІЛ 3. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	59
3.1. Конкурентоспроможність товарів: основні поняття, критерії та фактори взаємодії.....	59
3.2. Оцінювання потенціалу розвитку виробництва конкурентоспроможної продукції агропідприємства.....	69
3.3. Планування виробництва конкурентоспроможної продукції аграрних підприємств в умовах євроінтеграції.....	75
РОЗДІЛ 4. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗЕЛЕНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	85
4.1. Економічний зміст основних домінант «зеленої» економіки.....	85
4.2. Напрями та особливості розвитку «зеленої» економіки.....	94
4.3. Проблеми та ризики розвитку зеленої економіки для агропідприємства.....	104
4.4. Ризики розвитку «зеленої» економіки для агропідприємства.....	110
РОЗДІЛ 5. ЕКОЛОГІЧНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	116
5.1. Детермінанти конкурентоспроможності агропідприємства.....	116
5.2. Екологічна складова у формуванні конкурентоспроможності аграрного підприємства.....	120
5.3. Оцінювання екологічної конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.....	125
5.4. Маркетингове забезпечення екологічної конкурентоспроможності аграрних підприємств.....	129
РОЗДІЛ 6. ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	136
6.1. Ієрархія чинників конкурентоспроможності агропідприємства.....	136
6.2. Інноваційні чинники впливу на конкурентоспроможність агропідприємства.....	147
6.3. Чинники конкурентоспроможності та особливості їх прояву в сільському господарстві.....	163
РОЗДІЛ 7. БІХЕОВІРИСТИЧНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	171

7.1. Формування бізнес-моделі конкурентоспроможного агропідприємства: поведінковий підхід.....	171
7.2. Напрями інноваційної бізнес-діяльності конкурентного агропідприємства.....	187
7.3. Принципи формування інноваційної бізнес-діяльності конкурентного агропідприємства.....	197
РОЗДІЛ 8. ІТ ЯК СПЕЦИФІЧНЕ БЛАГО І ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	201
8.1. ІТ технології в конкурентному середовищі Індустрії 4.0 і 5.0.....	201
8.2. Вплив ІТ на конкурентоспроможність агропідприємства.....	215
РОЗДІЛ 9. ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙ.....	225
9.1. Формування інноваційної бізнес-моделі розвитку конкурентоспроможного агропідприємства.....	225
9.2. Формування потенціалу інноваційної діяльності агропідприємств.....	232
9.3. Нові напрями інновацій в організації виробництва агропідприємств.....	239
РОЗДІЛ 10. ТЕХНОЛОГІЧНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА.....	244
10.1. Чинники та умови технологічної конкурентоспроможності.....	244
10.2. Оцінювання технологічної конкурентоспроможності агропідприємства.....	250
10.3. Технологізація агровиробництва в умовах Індустрії 5.0.....	260
РОЗДІЛ 11. ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ПОВОСННЄ ВІДНОВЛЕННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	271
11.1. Цифрова трансформація агробізнесу: передумови застосування, тенденції та перспективи розвитку.....	271
11.2. Технології цифрової трансформації аграрних підприємств.....	279
11.3. Вплив цифрової трансформації на відновлення конкурентних властивостей аграрних підприємств у повосенний період.....	291
РОЗДІЛ 12. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	296
12.1. Структура і особливості функціонування фінансово-економічного механізму.....	296
12.2. Структурно-функціональні компоненти механізму формування фінансово-економічних результатів діяльності агропідприємства.....	305
12.3. Аналіз практичних підходів до моніторингу й оцінювання рівня розвитку агропідприємства.....	318
РОЗДІЛ 13. СТРАТЕГІЯ АНТИКРИЗОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ТА ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ В НОВОМУ КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	329
13.1. Теоретичні домінанти системи антикризового економічного управління агропідприємством.....	329
13.2. Фінансова стратегія у контексті антикризового управління.....	335
13.3. Інноваційна діяльність агропідприємства як напрям антикризової економічної та фінансової стратегії.....	342
13.4. Антикризове управління агропідприємством в умовах війни.....	348
РОЗДІЛ 14. ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРІВ ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ.....	358
14.1. Теоретичні та практичні аспекти формування кластерів.....	358

14.2. Кластеризація як чинник зростання конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.....	366
РОЗДІЛ 15. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	383
15.1. Соціально-економічна природа агропідприємства.....	383
15.2. Соціальний і економічний діалог влади, агробізнесу і суспільства.....	400
РОЗДІЛ 16. ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ФАКТОР ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ.....	414
16.1. Аграрна освіта і наука як складові передумови конкурентоспроможності агропідприємства.....	414
16.2. Формування ефективної моделі підготовки фахівців для агропідприємств.....	420
16.3. Проблеми формування людського капіталу сільських територій у воєнний час.....	432
РОЗДІЛ 17. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЇХ ОЦІНЮВАННЯ.....	437
17.1. Класифікація й сутність основних методів управління конкурентними перевагами.....	437
17.2. Формування конкурентних переваг об'єктів на підставі їхньої ексклюзивної цінності.....	450
17.3. Аналіз конкурентоспроможності фірми за Ж.-Ж. Ламбеном.....	454
РОЗДІЛ 18. ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	459
18.1. Методи стратегічного аналізу конкурентних переваг.....	459
18.2. Використання кваліметричних методів для кількісного оцінювання конкурентоспроможності аграрного підприємства.....	481
РОЗДІЛ 19. НАПРЯМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	497
19.1. Напрями оцінки рівня конкурентоспроможності агропідприємства.....	497
19.2. Оцінка конкурентоспроможності агропідприємства.....	508
РОЗДІЛ 20. МЕНЕДЖМЕНТ ЯКОСТІ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	523
20.1. Якість як головний чинник конкурентоспроможності.....	523
20.2. Ідеологія менеджменту якості.....	533
20.3. Стандартизація як елемент загального управління якістю.....	540

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
АГРОПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТА
НОВОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УКЛАДУ
АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

Батажок Світлана Григорівна,
Бількевич Віта Володимирівна,
Василенко Олена Ігорівна,
Герасименко Ірина Олександрівна,
Гринчук Юлія Сергіївна,
Димань Тетяна Миколаївна,
Заболотний Вячеслав Сергійович,
Задорожна Руслана Павлівна,
Непчатенко Віктор Андрійович,
Однорог Максим Анатолійович,
Панасюк Вікторія Іллівна,
Поліщук Світлана Петрівна,
Понедільчук Тетяна Василівна,
Приходько Тамара Володимирівна,
Рибак Надія Олексіївна,
Сагир Лариса Михайлівна,
Сокольська Тетяна Вікторівна,
Ткаченко Ольга Василівна,
Томілова-Яремчук Надія Олександрівна,
Шуст Олена Анатоліївна,
Юхименко Петро Іванович,
Якимок Юлія Петрівна,

(Білоцерківський інститут економіки та управління університету
«Україна»)

Комп'ютерне верстання: *Горшунова В. С.*
Редактор: *Грушко О. О.*

Формат 60x90/16. Друк та папір офсетний.
Умовних друкованих аркушів 34,5.
Обліково-видавничих аркушів 37. Тираж 300.

Віддруковано ТОВ «Білоцерківдрук»
Біла Церква, бульвар Олександрійський, 22